

Viggo Hørups grundlovstale

Taler

Viggo Hørup
Medlem af Folketinget

Dato

5. juni 1891

Sted

Vodroflund

Raab ikke saa højt! Dette er Tider, hvor der skal tales sagte, hvor der skal hviskes fra Mund til Øre – fra Mund til Øre. Dette er Tider, hvor smaa Folk gaar i Knæerne under Vægten af de store Ord – som de selv har talt.

Og hvor hørte de saa de store Ord? Det er, som talte vi lutter Elefanter i dette lille Land. Jeg hørte mange Ord, men de fleste strøg langs med Jorden som Svaler inden Regnvejr. Var der et enkelt fedt Ord iblandt, saa var der desto flere, der blot var fedtede. Var der et enkelt besk Ord imellem, saa var der hundrede for ét af dem, der begynder surt og ender sødt, af dem, der slaar i Forsætningen og bér om Forladelse i Eftersætningen.

Men det er sandt, de Ord, der nu drypper fra Sammensmølternes Læber, de er som Mælk og Honning. Det er mindre Ord. Det er ikke Elefanter. Dersom de Ord skulde lignedes ved Dyr, saa blev det ganske smaa og flade Dyr, de skulde lignedes ved. Det er Ord, som ber om Forladelse baade i Forsætningen og i Eftersætningen.

Og det er Ord, som Højre kan lide. Thi hvad skulde Højre bedre kunne lide at høre paa end et Venstre, der bekender sine Synder, der tilstaar sin Uret.

De har revet Grundlovens Hus ned over vore Hoveder. Men hvis er Skylden? Lad os tænke over det. Dersom Venstre ikke havde været til, var det ikke sket, saa havde vi haft vor Grundlov endnu den Dag i Dag, paa denne hellige Grundlovsdag, der ovenikøbet er blevet en Helligdag, første Gang iaar, i Provisoriets 7de Regeringsaar. Og dersom Venstre ikke var blevet Flertal, var det heller ikke sket, saa havde vi ogsaa haft vor Grundlov endnu. Det er Venstres store Skyld, at vi var til og at vi var de fleste. Men saa ligger ogsaa Vejen til Omvendelse og til Frelse lige for. De Venstremænd, der har Mod til at bekende deres Synder og Samvittighed nok til at skønne deres Ansvar, de man tage

Ansaret paa sig og løbe over til Højre saalænge, indtil der bliver nok. Det er den praktiske Udviklings Vej. Det er den loyale Forhandlings Vej. Og den Vej er sikker. Ad den Vej erobrer vi baade Grundloven tilbage og bevarer Grundloven. Har først Højre sit Flertal i Orden, saa skal De se, der er ikke en Hund, der gør ad Grundloven, saa ligger den trygt hen i sin Bedstemoders, Absolutismens Dragkiste, saa faar vi baade Bevillingsret og Parlamentarisme, saa meget vi lyster og mere end vi skytter om. Da Højre sidst var Flertal, stod Grundloven i Blomst. Nu, da det gaar om igen, falder Frugterne. Vi behøver blot at bukke os for at fylde vore Lommer med Resultater.

De har tomt Kassen og lagt 30 Millioner ud for os paa forventet Efterbevilling. Det var slemt, men hvor er den Mand, der tør sige, at de havde gjort det samme, dersom Venstre ikke havde nægtet Pengene? Ikke en Øre havde de lagt ud for os, dersom vi var sprunget til i Tide og havde bevilget, hvad de behøvede. Det er Venstres anden store Skyld, at vi ikke sprang til i Tide. Skal det derfor blive godt engang endnu, saa maa Venstre i Fremtiden lægge sig efter at springe. Vi maa springe højt, og vi maa springe straks, naar Højre fløjter. Vi maa bevilge, saa længe der er noget i Kassen, og naar der ikke er mere, bliver det vort Ansvar, at vi faar det til at flyde igen. Iaar er det Øllet, der flyder; naar den Tønde er løbet tom, san lirker vi Spunsen af Brændevinsankeret. Bevillingsretten holder vi blank ved at bruge den. Og naar vi for Alvor vil tvinge, saadan rigtig tvinge Højre til ikke at tage selv, saa er der intet bedre Middel end at give dem, hvad de vil have. Det er det, Højre og Sammensmelterne kalder Overenskomstens Vej, og den Vej slaar aldrig fejl.

Der var maaske Domme nok i forvejen, Mulkter og Fængsel nok. Men naar Højre alligevel har lagt Pressefriheden ind under Statsraadet, saa spørger jeg paa Sammensmæltneres Vegne: Hvad skal ogsaa det Skriveri til? Se til os, kan Sammensmæltnerne sige, vi har ikke blot Mod til at bekende vore Synder, men vi har ogsaa Mod til at skrive Venstre sønder og sammen. Men der er Ingen, der tager os vor Dristighed ilde op, Ingen krummer et Haar paa vort Hoved. Det er Kunsten, og det gælder, at man forstaar Kunsten. Naar man skriver med skyldig Agtelse om Regeringen og dens Provisorier og dens Dommere og dens Embedsmænd og dens Gendarmer og Gud, Konge og Fædreland, saa kan en dansk Frihedsmand skrive lige saa djærvt som en russisk. Og naar man blot passer paa, at man ikke skælder Andre ud end Venstremænd og Socialdemokrater, saa er der ikke strængere Justits i Kjøbenhavn end i Moskov. Ogsaa Moskoviterne har Lov til at tale et Alvorsord med deres Nihilister. Men

naturligvis, Folk, der ikke kan styre deres Lidenskaber, der vildt stormer løs mod Alt, hvad der er Lars Dinesen helligt og kært, de er hjemfalden til Loven og Ordenen, dem maa Hof- og Stadsretten dømme efter deres Gærninger – og efter den provisoriske Presselov.

Der er Generaler, der siger, at nu har vi Fæstning nok, nu er vi færdige, paastaar de. Og det kan have sin Rimelighed. Der er andre Generaler, der paastaar, at vi kun lige har godt begyndt. Os vedkommer det ikke, for vi er ikke sagkyndige, og naar vi ikke er sagkyndige, saa holder vi vor Mund og betaler vore Penge og lader Generalerne om at slaa dem i Hartkorn. Men én Ting vedkommer os, det er vor Sag at ransage os selv og undersøge, hvorfra dette er kommet, hvem der har gjort det og hvis Skylden er. Det er ikke Hr. Bahnsons Skyld, Hr. Bahnson er vor *Ven*, han har *Sympati* for os, han havde ikke gjort det, hvis han ikke havde været haardt nødt til det. Men hvem har nødt ham? Det har jo Forsvarsstemningen, den vældige Forsvarsstemning, der Valg efter Valg partout vilde have en Fæstning – med 25 Stemmer mod 75, der ingen vilde have. Og hvor kom igen Forsvarsstemningen fra? Der har vi Venstres ømme Sted, der har vi Skylden, Forsvarsstemningen kom fra den døde Torsk. Da denne usalige Fisk vendte Bugen i Vejret, kunde Hr. Bahnson ikke Andet, han maatte bygge. Derfor er der heller ikke den Ting i Verden, som Sammensmælterne bér om Forladelse for med saadan Inderlighed som netop den Torsk. Der er ikke et Sammensmælters-Møde, uden at der er en angergiven Overløber, der staar frem og æder den døde Torsk i sig paa mine Vegne. Blandt de Fisk er det nemlig Skik, at den ene æder den anden.

Saa store er de store Ord i et lille Land, hvor Friheden blomstrer.

Alligevel er det sandt, at det er bedre Ord, vi levede paa i de sidste 20 Aar end i de 20 Aar, der gik forud. Der var dog som et Pust af Lidenskab, et Stænk af Vilje og stødvis en Fremgangsbølge over Landet, som aldrig sank endnu uden for at rejse sig paany. Naar jeg ser tilbage, ser jeg mange gode Venstreord, en lang Række, som en Slagorden, saadan som den rykker frem klingende af Vaaben, Kampord og Samlingsord. Og jeg ser Ord, der smyger sig frem dulgte i Billeder, lokkende i Lignelser, tunge Ord forklædte i Latter og Skæmt. Men bagved Ordene ser jeg en Haand, en uhyre Haand! Og i Haanden ser jeg en Svamp, en uhyre Svamp! Den svulmer af et eneste Begær: efter at slette, efter at viske ud. Den driver af en eneste Angst, Angsten for at Noget skal fænge og tænde, Angsten for at noget levende Ord skal blive til Vilje og Kraft i vort Folk!

Saadan en Svamp var den offenkendte Mening i denne Stad.

Og nu driver det ud over Landet. Nu er det Svampens Tid, nu er det Svampens Aand, i hvis Navn alle moderate Knæ bøjer sig. Nu er det Løsnat, at det Hele skal jævnes ud og vrøvles ud og røres sammen, og ethvert Skel, der byggedes op i 20 Aar, trædes fladt med Jorden. Nu skal der ingen Forskel være mere, ikke paa Grundlovens Venner og Provisoriet, ikke paa Ret og Uret, paa Venstre og Højre, paa Frem og Tilbage, paa Oplysning og Fordummelse, paa Fred og Militarisme; men der skal være én fælles Gryde og én Vælling og én Slev til at røre sammen i en og samme Agtelse det, der er agtværdigt i Landet og det, der er det Foragteligste i Verden.

Det er den ny Politik og den ny Aand, Svampens og Sømmensmæltningens Aand. I den Gryde tilbyder de at putte 20 Aars Politik, dette Lands Demokrati, ethvert ærligt Ord, et helt Folks aandelige Bestræbelse.

Men vi vil ikke puttes i deres sorte Gryde, vi trænger ikke til deres Hviletid, vi trænger til at føre vor Sag fremad og føre den til Ende. Og Sandheden er, at de kan aldeles intet slette, ikke et eneste Ord, thi ethvert Ord, der har haft Ærinde til nogen Mand eller Kvinde, det dør ikke, det lever videre og avler Tanker og Meninger og ny Ord for den næste Slægt. Ikke en Mærkepæl kan de rukke, ikke et Vejskel kan de flytte. Og godt er da det. Thi hvor der er Mænd, der er ogsaa Forskel og hvor der er Vilje, der er Grænser satte og Linjer dragne og dem skal de ikke slette, thi disse Linjer, det er Løftestængerne i et Folk. Kun én Ting kan de. De kan gaa over Stregen og gøre Fjenden stærkere for en Dag, for et Aar, for en Tid, men Grænsen lader de staa, Grænsen mellem Højre og Venstre flytter de ikke en Tomme, og bag denne Grænse lyder det uforanderligt som før: Her Venstre – der Højre.

Vore Rækker har de tyndet ud, men saa har de til Gengæld gjort os stærkere i den Styrke, der vokser af Fællesskab i Formaal og Tankesæt. Bedre er aabenbare Fjender end forlorne Venner. Jeg siger: Har Du en Ven og et Skjold, saa hold Skjoldet for din Ven og dæk ham. Og har Du en Fjende og en Kølle, saa lad de to tale sammen, der har noget at fortælle hinanden. Men hold os Ryggen fri. Thi med Forbundsfæller, der gør Tegn til Fjenden og synger hans Viser og sidder i hans Raad, med slige Forbundsfæller er der ingen Sejre at vinde.

Selv om det var sandt, hvad de siger for at lokke de Vankelmodige og undskyldte dem, der faldt fra, at vi ikke gik frem i disse Aar, men kun lige holdt Stand, saa kender vi Folk, der ikke holdt Stand, hverken i 10 eller 20 Aar, men som saa, hvor Magten var og skiftede med Magten. Men se Dem om og sig, om det er sandt. Hvor mange Aar er det siden, at vi var glade, naar vi kunde samle paa en Grundlovsdag to hundrede Herrer og Damer om en Kalvesteg? Og idag staar vi her ti Tusinde og rakker Haanden til de hundrede Tusinde, der tænker om Frihed og Forfatning som vi. Nej, de skal ikke skyde Skyden paa Folket; det staar nok, naar de selv ikke løber, og selv om de løber, staar det endda, og selv om det følger dem et Stykke paa Vej, saa vender det om, naar det ser, hvor d'Hrr. skal hen. Tvivl kun ikke om Folket, det er, som det er, og det bliver, hvad de Fremmeligste har Magt og Evne til at gøre det til. Et Folk er som det salte Vand, et Folk er som Havet. En springer ud deri og gaar til Bunds. Han kommer op, vaad og vred og fornærmet paa Folket, fordi det ikke forstod ham, og paa Havet, fordi det ikke kunde bære. Han springer ud igen og gaar igen til Bunds og igen og igen. For der er ingen anden Redning og der er intet andet Raad. Men en Dag sker Miraklet, en Dag flyder han ovenpaa. Og se saa, hvor det skifter. Den Dag bliver Folket hans eget, eget Hjærtfolk og Havet bliver det store stærke Hav, der kan bære. Men det Mirakel kommer altid den samme Dag, det kommer paa Klokkeslettet den Dag, da Manden kan svømme.

Saa siger jeg til Jer, I gamle Svømmere, som var med fra Begyndelsen, som var med baade til de lange Tag, naar Strømmen skød føjelig efter, og til den kedsomme Træden Vande, naar Tiden var kontrær, tro kun ikke, at Vandet er blevet ferskere siden, hvor det for bar tyve, bærer det nu Tusinde, alle dem, I lærte at svømme. Og blev der ogsaa et Dusin paa Havsens Bund – eller var det blot et halvt? – det spørges slet ikke, spild ikke Tiden med at kigge efter, hvor de drev i Land. De er nok skyllet op paa en venlig Bred, mellem Roser, i en Have, hvor Hvilen er evig og sød.

Og til Jer, I unge Svømmere, som først i disse Dage fornå, at Vandet er koldt, til Jer siger jeg: Spring ud og bliv ved. Thi der er ingen anden Redning og der er ikke andet Raad. Det er ikke Raad at blive nogle Stykker, et sluttet Selskab, en udsøgt Kreds, i en hyggelig Krog, paa det Tørre. Det er ikke Raad. Thi den, der vil handle, han skal findes paa Torvet, og den, der vil køre, han skal døje Landevejens Støv. Og handle skal I og køre skal I, thi dertil fødes man i et Land, der vil være frit, ikke til at være Familiens Sønner, eller Selskabets Gæster eller nok i sig selv, men til at være en levende Stemme i det Folks Røst, hvis Sprog vi

fik, forat vi skulde tale med i dets Sager som i vore egne. Og dertil fødtes vi Demokrater i Danmark, for at vi skulde sige *vi*, naar der tales dansk, det er vor Ret og det er vor Pligt, og sig det kun trygt, thi det, der er svampet og morsk, det vil falde, men der, hvor vi saar, der skal Fremtiden sikkerlig høste, thi der, hvor vi staar, der staar Slaget i Danmark.

Raab saa kun højt – thi de, der hvisker, de lyver – raab saa kun højt et Leve for dette danske Folk, at det ikke giver fortabt, men trods Modstand og Frafald bliver ved at sende sit bedste Mandskab i Ilden for Frihed og Demokrati.

Kilde

Nielsen, Vilhelm, Edvard Brandes og Peter Nansen (1904): V. Hørup i skrift og tale. Udvalgte artikler og taler, Bind I-III. København: Gyldendal.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Grundlovstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/viggo-hoerups-grundlovstale-1891>